

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. אף בשבועה ... אף יפתח לו ... אף במה שאינו מדירו ... קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי ... אלו ואלו מותרין.....1
- ב. דינא דמלכותא דינא.....3
- סוגי הממשלות והחוקים.....3
- חוקים שנוגדים דיני תורה.....5
- ברשות נבחרת ובתי משפט.....6
- במיסים ומכסים.....7
- בתקנות ונגזירות.....8
- בארץ ישראל ומלכי ישראל.....8
- ג. במוכס שאין לו קצבה ... במוכס העומד מאליו.....9
- ד. דברים שבלב אינם דברים לגבי אונסין שאני.....11
- ה. יש שאלה בשבועה.....11
- ו. הרי נטיעות האלו קרבן ... פדאן חוזרות וקודשות פדאן חוזרות וקודשות עד שיקצצו ... כיון שנקצצו שוב אין פודן.....12

דף כח.

**א. אף בשבועה ... אף יפתח לו ... אף במה שאינו מדירו ...
קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי ...
אלו ואלו מותרין**

כבר התבאר לעיל דף כז: שהנודר¹ או הנשבע לאנס², אינו נדר ולא שבועה, לפיכך נודרין להרגים ולמוכסים אם הוא מוכס העומד בלא ציווי המלך³, או אפילו מוכס עומד בציווי המלך ורוצה ליקח ממנו יותר מקצבתו, יכול לידור או ליטע כדי שיפטר ממנו.

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד רלב יד

² אפילו שבועה שהיא ושאי שקר שודאי אינו יכול לקיים שבועתו. ש"ך שם לא

³ דאל"כ אין כאן גזל דינא דמלכותא דינא ואמאי יברית המכס. ט"ז שם כד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

כיצד, אומר לו יאסרו עלי כל פירות שבעולם, אם לא שהן מבית המלך, ואז יעזבוהו לנפשו, ואף על פי שאינן של בית המלך, או אם אין מה שאני מביא מבית המלך, כדי ליפטר מן המכס וחושב בלבו יאסרו עלי רק היום, אף על פי שמוציא מפיו סתם, וקיימא לן דברים שבלב אינם דברים, גבי אונס שרי.

ובלבד שלא יוציא בפיו דבר שהוא בפירוש נגד מה שבלבו. כגון, שפירש יאסרו כל פירות לעולם, ואיך יחשוב הוא שלא יאסרו רק היום, שבכגון בזה ודאי דברים שבלב אינם דברים מבטלים מה שהוציא מפיו ואף על פי שהוא אנוס⁴.

לפיכך אם משביעהו המושל ונגלגל דבריו שהכריחו לומר לעולם, יחשוב כל זמן שאני באימה תחת ממשלתך וכהאי גוונא⁵. וכן אם הכריחו לומר כל ימי חייו יכול לחשוב תנאי אם לא אצטרך לו, ואם יוכל לבטלו בלחש בשפתיו תוך כדי דיבור עדיף טפי.

ואפילו לא בקש ממנו ההורג או המוכס שידור והוא נודר לו מעצמו או הוסיף לידור יותר ממה שבקש, כגון שאמר לו אמור קונם שתהנה מאשתך אם אינו כדברידך, והוא אומר קונם אשתי ובני נהנים לי, או שביקש ממנו שידור והוא נשבע, אינו כלום, שכל מה שהוא עושה אינו עושה אלא מחמת אונס ולחזק דבריו נגד האנס, וכולם בכלל אונס יחשב.

וכל זה דוקא כשנשבע לו בפיו, אז צריך לבטל בלבו באיזה תנאי ודרך שיוכל, שלא יסתור מה שהוציא בפיו. אבל שר או שלטון שצוו להחרים על איזה דבר שלא כדין, אין באותו חרם כלום, ואפילו ביטול בלב אינו צריך.

⁴ לא עמדתי על דעת רמ"א מאי שנא ממ"ש סעיף ט"ו דכל שהוא באונס יסורין וכ"ש באונס מיתה דאין בנדר ממש וא"צ ביטול בלב וגם כאן פשוט שאם לא ישמע לגזירת השלטון שיש עליו אונס יסורין ומיתה ואין זה דומה לנודר להרגין בו דההורג ומוכס אינן הורגין אלא חוטפין ממון כמו שכתב ב"י בשם הג"ה מיימון לחלק בדין הנזכר בסעיף ט"ו וכן משמע בתשובת הרא"ש בזה שהביא ב"י. ט"ז שם כז, ובערוך השולחן שם סעיף מג – מה ואין לומר דה"פ דכיון שיכול לקיים בהיתר לגמרי צריך לקיים דלא משמע כן שהרי הש"ס פריך כיון דאמר יאסר איתסרי עליה כמ"ש מבואר דמדינא אסר אם לא יחשוב בלבו היום וכן מבואר מלשון הפוסקים דלעיקובא הוא וקשה למה יש בזה עיכוב כיון שבאונס הוא ומצאתי בריטב"א שכתב וז"ל דנהי דמחמת אונס נדר כיון דעיקרו ממון ולהציל ממנו הוא נודר או נשבע חייב הוא לקיים נדרו או שבעתו אף על גב דהוה באונס וכו' עכ"ל ולפ"ז מחלק בין אונס ממון לאונס הגוף דאונס ממון לא מקרי אונס ודי שהתירו לחשוב בלבו היום כמ"ש אבל קשה דהא כבר נתבאר בש"ע דגם אונס ממון הוה אונס וכמ"ש בסעי' ל"ה וכן הוא ברשב"א ובריב"ש ותשו' הרא"ש וכל הפוסקים ועיי"ש מה שכתב.

⁵ ש"ך שם לב לג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

ב. דינא דמלכותא דינא

הלכה⁶ היא "דינא דמלכותא דינא"⁷ כלומר חוקי המלכות בענייני ממונות הינם ברי תוקף בדיני ישראל.

עיקר דין זה של דינא דמלכותא דינא יש שכתבו שאינו מן התורה אלא מדבריהם⁸ ורוב האחרונים חולקים וסוברים שהוא מן התורה⁹.

סוגי הממשלות והחוקים

י"א שדינא דמלכותא אינו אלא בדברים הידועים בכל מלכותו, שהמלך וכל המלכים שהיו לפניו הנהיגו הדברים, והם כתובים בדברי הימים ובחוקי המלכים, אבל מה שהמלך עושה לפי שעה, או חוק חדש שהוא עושה לקנוס העם, חמסנותא דמלכא הוא¹⁰. וי"א שגם כשחקק דין חדש שלא היה כן בחוקי המלכים הראשונים כל שהשווה בו את כל בני המדינה, דינו דין¹¹.

אין דינא דמלכותא אלא במלך שמטבעו יוצא באותן הארצות, והסכימו עליו בני אותן הארצות, וסמכה דעתם שהוא אדוניהם והם לו עבדים, אבל אם אין מטבעו יוצא הרי הוא כגזולן בעל זרוע¹².

ובמקום שיש שלטון תקין שנבחר ע"י בני המדינה שייך בו דינא דמלכותא, משא"כ בשלטון שעלה שלא עפ"י סדרי שלטון תקין אין מקום לדינא דמלכותא דינא.

דינא דמלכותא הוא בדברים שהם מדיני המלכות¹³, וראויים לו מצד המלכות, אבל דבר שאינו מדין המלוכה, אלא שהשופטים בערכאות דנים כמו שימצאו בספרי הדיינים שלהם או דינים שהאומות מחזיקות בהם בתורת ספריהם ונימוסי חכמיהם הקדומים אין בזה משום דינא דמלכותא, שאם כן כל דיני ישראל בטלים¹⁴.

⁶ ללא חולק עיין ריטב"א כאן

⁷ שו"ע ונו"כ חו"מ קד ב, שסט ו, וברמ"א סי' ג סעי' ד, סח א, עד ז, קסב א, רז טו, רלו ט, רנט ז, שנו ז.

⁸ ב"ש סי' כח ס"ק ג. שו"ת חבצלת השרון חו"מ סימן ח

⁹ אבני מלואים שם, שו"ת חת"ס יו"ד סי' שיד. ועי' שו"ת דבר אברהם שם שהאריך להוכיח מראשונים שהוא מן התורה, ועי' שו"ת בנין ציון ח"ב סי' טו.

¹⁰ חי' רמב"ן לב"ב נה א, והובא במ"מ גולה פ"ה הי"ג ובבעל התרומות שער מו חלק ח סי' ה ובמהרי"ק שורש סו; ריטב"א לנדרים פ"ג, וכעין זה בנמוקי שם; מאירי ב"ק קיג ב; שו"ת מהר"ם מרוטנבורג ד' ברלין עמ' 324 בשם ר' נחמיה ב"ר יצחק. ועי' תשב"ץ ח"א סי' קנה

¹¹ מ"מ גולה פ"ה הי"ג לד' הרמב"ם ורבותינו ז"ל, שלא כד' הרמב"ן; מור חו"מ שסט בשם הרא"ש; יש"ש ב"ק פ"י סי' יח.

¹² רמב"ם גולה ואבדה פ"ה הי"ח; מוש"ע שסט ב.

¹³ ב"י סו"ס כו בשם הרשב"א בתשובה.

¹⁴ תשו' הרשב"א שבב"י שם. ועי' ד"מ סי' שסט אות ג.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

אולם¹⁵ אם הוא לתועלת בני המדינה, כגון שערים ודרכי מסחר שבין אדם לחבירו, דעת רוב הפוסקים שיש בזה משום דינא דמלכותא, אף בין ישראל לחבירו. וכן מצינו בכמה וכמה הלכות, כגון בדיני שכירות וכיוצא בהם שדנו הפוסקים מצד דינא דמלכותא או מצד מנהג המדינה¹⁶.

ומ"מ ברור שאסור לישראל להזדקק לערכאות לגבי ישראל חבירו¹⁷, ואף השופט והעו"ד המסייע לכך בכלל האיסור משום לפני עור ומשום מסייע לגזלן.

י"א¹⁸ שכל עיקרו של דינא דמלכותא דינא לא נאמר אלא בדברים התלויים בקרקעות¹⁹. ושטרי מתנה שאמרו בהם דינא דמלכותא, בשטרי מתנות של קרקע הדברים אמורים. וי"א²⁰ שהוא הדין בשאר דברים דינא דמלכותא דינא, שכן בכל השטרות של ממונות אמרו בהם דינא דמלכותא.

י"א²¹ שאין דינא דמלכותא אלא להפקיר ולהפקיע הנכסים מבעליהם, אבל לא להקנות בלי קנין, ובענין שאמרו שהפקר בי"ד הפקר, ומי שיורד בהם במצות המלך צריך לקנות בחזקה, אבל כל זמן שלא החזיק בהם לא זכה בהם.

י"א²² שדינא דמלכותא דינא אינו אלא בדברים שהם לתועלת המלך, כגון בעניני המסים שלו או חוקים שהם לתועלתו, אבל בדברים שבין אדם לחברו אין דינו בהם

¹⁵ פתחי חושן חלק ה פרק א הערה ד

¹⁶ ובשו"ת רב פעלים ח"ב אהע"ו סימן טו כתב שכל מה שדנים בין ישראל לחבירו עפ"י דינא דמלכותא אינו אלא משום מנהג הסוחרים, עיין שם. ובכמה מקומות הזכרנו שלכאורה אין לדון מצד מנהג אלא בדבר השכיח. שיש לומר שע"ד כן עושים, ועי' שו"ת דברי חיים ח"א חו"מ סימן יט שדן אם מותר לישראל לכוף לחבירו לקיים דינא דמלכותא, ועכ"פ מה שנוגע אליו נראה דפשיטא ליה שיכול

¹⁷ כמו שנתבאר בשו"ע סימן כו ובאחרונים שם, ואף בישראל הדנים שלא עפ"י דין תורה אסור, ואם מוציא ממון בערכאות שלא כדין גזל הוא בידו. ובד"ג כלל נב סימן טו כתב שאף עם העכו"ם אסור לדון בדיניהם אם הוא ציית דינא דישראל. עיין שם

¹⁸ ב"י סי' שסט בשם הרא"ש נדרים פ"ג, שכ"כ בשם הרא"ם (ונמצא ברא"ש ד' וויניציא שם, ובדפוסים מאוחרים נשמט) ובשם מרדכי ב"ק פ"י (ונמצא במרדכי ד' ריווא די מרינמו, ובדפוסים מאוחרים נשמט) שכ"כ בשם ראב"י; או"ז ב"ק סי' תמו; מהרי"ק שורש קפה ובר' סדילקוב נשמט; רמ"א בשו"ע שסט ה בשם י"א: שו"ת מהרשד"ם חו"מ סי' רכד; שו"ת מהריב"ל ח"ג סי' קט.

¹⁹ כמו במכס שאומר המלך לא יעבור אדם בארצי אם לא שיתן המכס, וכמו אם גזר המלך שכל מי שמשלם מסים מן הקרקעות יאכל פירותיהן, וכן מס הגולגולת שהמלך אומר לא יהא בארצי אם לא יתן כך וכך, ואף הדיוט שיש לו קרקע כך דינו שלא יהנה אדם מארצו אלא מדעתו ובקצבתו. ועי' באור הגר"א שסט שם.

²⁰ ראב"י במרדכי שם בשם י"מ, וכ' המרדכי שלא הכריע; מרדכי ב"ק פ"י שלפנינו סי' קנד בשם הר"י בן פרץ במשכון; מהרי"ק שורש קפו בשמו; תשו' מהר"ר יעקב ישראל בב"י סי' שסט שם; רמ"א בשו"ע שסט ח בשם יש חולקין, ועי' רמ"א שנו ז וש"ך שם ס"ק י. וכ"מ מלשון הרמב"ם זכיה ומתנה פ"א הט"ו: שכל דיני המלך בממון על פיהן דנין.

²¹ רבנו יונה בשמ"ק ב"ב נד ב וכן שם נה א, ועי' רשב"א גיטין י ב בשם רבנו והוא רבנו יונה, ועי' שו"ת דבר אברהם ח"א סי' א בבאורו.

²² מ"מ מלוה ולוה פכ"ז ה"א לד' הרמב"ם ורוב הגאונים, ע"פ גיטין י ב בת"י ב חו"מ מכונימי נשים; רמב"ן ב"ב נה א בשם דברי האומרים; ר"ן גיטין י א בשם יש מי שפירש; רשב"א גיטין שם בשם יש דוחין; שו"ת ריב"ש סי' רג לד' הרמב"ם; שלמי הגבורים ב"ב פ"ג; מהרי"ק שורש קפו בדינים שבין אדם לחברו פשיטא ופשיטא דלא. ועי' ש"ך סי' עג ס"ק לט.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

דין. וי"א²³ שאף בדברים שאין שום הנאה ותועלת למלך דינו דין, וכן יכול לעשות חוקים בארצו כדי שלא יבואו העם לידי הכחשות וקטטות, ודינו דין²⁴, ודינים שבין אדם לחברו דינו דין. והעיקר כדעה הראשונה²⁵.

חוקים שנוגדים דיני תורה

ולכו"ע דינא דמלכותא²⁶ אינו אלא בדברים שאינם נגד דין תורתנו, אלא שאין מפורש אצלנו דין זה, אבל אם הוא נגד דין תורתנו והדין מפורש אצלנו²⁷, ודאי לא יעשה כן בישראל.

לפיכך כיון שלפי ההלכה אין הבנות יורשות עם הבנים. אם הבנים רוצים לוותר מחלקם לטובת הבית וליתן להם בתורת מתנה כדי למנוע מחלוקת ועגמת נפש, יגשו אל בית הדין הרבני שבעיר, ויקנו מידם בקנין גמור ושלם, או בקנין אגב, על פי דין תורה. אבל חלילה לפנות לבית משפט חילוני [ללא היתר בית דין רבני]. וכל התובע את חברו לבית משפט שלהם, גדול עוונו מנשוא, והוא בכלל מה שאמרו על הדין אצל שופט גוי, שהדין אצלו הרי הוא כמחרף ומגדף, ומרים יד בתורת משה רבינו, ולא שייך בזה טענת דינא דמלכותא דינא, דלא אמרינן הכי אלא במקום שיש תועלת והנאה למלך, מה שאין כן בחוקים ומשפטים של הערכאות שאינם תואמים את ההלכה, ואין

²³ רמב"ן ב"ב שם ורשב"א ור"ן גיטין שם, ע"פ ב"ב נה א בדינא דמלכותא בחזקה בארבעים שנה.

²⁴ שו"ת הרשב"א ח"ב סי' שנו.

²⁵ ולכן ואין לומר על הסכם שנעשה בערכאות "דינא דמלכותא דינא" ולהכשירו, שכבר כתב מרן הב"י בספרו אבקת רובל סי' פא וז"ל: "ולענין הלכה נקטינן כדברי הר"ף והרמב"ם ורוב הגאונים דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא אלא בדבר שיש בו תועלת למלך, הא לאו הכי לא אמרינן דינא דמלכותא דינא". וראה במאירי בב"ק דף קיד ע"א שכתב וז"ל: "וכל מה שביארנו בדין המלכות שהוא אצלנו דין גמור, הוא דוקא בחוקים שחלק המלך לתועלתו ולתועלת נכסיו... וזהו שאמרו: דינא דמלכותא דינא, ולא אמרו: דינא דמלכותא", כלומר דינים הראויים לו מצד המלכות, אבל מה שהוא מחדש דינים שהאומות מחזיקות בהן מתורת ספריהן ונימוסי חכמיהם הקדומים, כנגד הדינים שלנו, אינו בכלל זה, שא"כ יהיו כל דיני ישראל בטלים ח"ו". ובשו"ת רב פעלים ח"ב אהע"ז סי' מז כתב: "אף על פי שיש סוברים דאמרינן דינא דמלכותא דינא בכל גוונא, ואפילו היבא דליכא הנאה למלך, עכ"ז לא תועיל סברא זו לדידן [עמוד פא] לומר קי"ל, יען כי אנחנו קבלנו סברת מרן ז"ל, והוא פסק בס"י סח ס"א כהרמב"ם ודעימיה, דסברי מרנן שמרי מתנות והודאות ופשרות הנעשים בערכאות הרי הם כחרם, וכתב מרן בב"י בטעמא דידהו כמ"ש הרב המגיד, ז"ל דאע"ג דקי"ל דד"ה, הני מילי במה שהוא תועלת למלך, אבל בדברים שבין אדם לחבירו, אין דינו דין". וכן העלה בשו"ת ישא איש באהע"ז סי' יד, שכן עיקר ההלכה כדברי הרמב"ם ורוב הגאונים, וכפסק מרן השו"ע, ושאפילו המוחזק אינו יכול לומר קי"ל נגד סברא זו ע"ש. שורת הדין כרך ז עמוד פ – פא

²⁶ לבוש סו"ס שס"ט ש"ך סי' עג ס"ק למ, ע"פ הראב"ד בתשו' הרמב"ן שהביא בבעה"ת שער מט לענין מנהגות עכו"ם, ע"י ש"ך שם ס"ק לו. וכ"כ המאירי ב"ק עמ' 322 בעד אחד.

²⁷ כגון שהם מכשירים עד אחד וקרוב ופסול וכיוצא בהם דינים פריטיים שבין ישראל לחברו פשוט שלא נדון כמותם, שאם לא כן בטלו ח"ו כל דיני תורה, וכן במשכון שהדין מפורש כשעברו שלשים יום אחר הזמן יכול המלוה למכרו, לא יועיל דינא דמלכותא נגד זה, וכן הנושא אשה במקום שדנים דיני עכו"ם שאין הבעל יורש את אשתו, חלילה לנהוג ככה, וכל הסומך בזה לומר שמוטר משום דינא דמלכותא טועה הוא וגזול ועוקר כל דיני התורה ולא תהא כזאת בישראל. תשו' הרשב"א הובאה בב"י סו"ס כו; רמ"א בשו"ע שס"ט יא. ואף על פי ששמר מתנה העשוי בערכאות של עכו"ם כשר משום דינא דמלכותא דינא, הרי זה לפי שכיון שעשה השמר שם הרי סמך לכתחילה על דינא דמלכותא. ש"ך סי' עג שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

בהם תועלת למלך, בודאי שאין לומר בהם דינא דמלכותא דינא. ובפרט שהשופטים עצמם פסולים לעדות ופסולים לדון, וגם השופטים הדתיים הנמצאים בבתי משפט שלהם, הרי הם פסולים לעדות ופסולים לדון, מאחר שהם מרימים יד בתורת משה שפוסקים נגד דעת תוה"ק²⁸.

ברשות נבחרת ובתי משפט

יש הדנים שבמקום בו יש כח לרשות השופטת לגבור על הרשות המחוקקת, או שיש לה כח לדון לפי שיקול דעתה אין שייך דינא דמלכותא דינא²⁹. וכן במקום בו יש כמה בתי ממשל ההופכים החלטות הבית האחר, או העומד בראשם, אין בו דינא דמלכותא³⁰.

חוקי מלכות שבאים ע"י נבחרים חפשיים שיש בהם דיעות הקומוניזם והסוציאליזם ללחוץ את העשירים ולקחת ממונם, שהם נגד דעת תורה, חלילה לומר שזה יהי' מיקרי דין גמור ע"פ תוה"ק, ואף שכבר נהגו כן אין זה מנהג ותיקין, רק משום שאין יד ב"ד תקיפה³¹.

²⁸ כמבואר כל זה בשו"ת יחזה דעת חלק ד' (סימן סה). ובשו"ת יביע אומר חלק ב' (סימן א' אות ה'), וחלק ה' (סימן א אות ו'). ע"ש.

²⁹ שו"ת משנה הלכות חלק ו סימן רעז ד"ה וגם דינא וז"ל וגם דינא דמלכותא בזמן הזה במקום שאין מלך אלא מה שקוראים דעמקראטיא צ"ע אי יש בזמן הזה דינא דמלכותא דכבר הבאתי מה שכתב הריב"ש בשם הרשב"א דלא אמרין דינא דמלכותא אלא היכא דהמשפט הוא למלכות לבד אבל במקום שהמשפטים בבית משפט ויש כח להשופטים לדון כפי שקול דעתם ולפי ההלכות כפי מה שהם מחדשים לפעמים כזה שוב אין כאן דין דינא דמלכותא דינא כיון דאין זה דין מלכות אלא דין השופטים ועיין משנה הלכות ח"ה סי' קי"ב ולפ"ז במדינה זו שידוע שהשופטים יש להם משפטים בל ידעום ובפרט שיש כאן יותר מזה היינו גזרי בלע"ז (חבר מושבעים) שלוקחים איזה שכורים מהשוק בני אדם שמעולם לא למדו משפט והם מושחתים בטבעם והם החותכין את הדין ע"פ רוב ותלוי בדעתם ודאי כה"ג ליכא למימר דינא דמלכותא דינא ואפילו המלכות כמה פעמים פוסקים איזה דין והבית משפט העליון (סופרים קארט בלע"ז) סותרין אותו א"כ פשוט דאין כאן דין דינא דמלכותא לענין זה לפי שיטת הרשב"א והריב"ש הנ"ל וממילא צ"ע גם לענין קנינים מה דינם אי שייך בהוא דינא דמלכותא כה"ג ואין הזמן גרמא להאריך בזה הפרט.

³⁰ בשו"ת משנה הלכות חלק טו סימן קכג ד"ה ולפענ"ד אי לפענ"ד אי משום הא אהכ"נ נימא דרק אנרכיא נקראת מלכות כמו שהי' מלפנים, ומה בכך יהי' בזה האופן, וכמו דקיי"ל דינא דמלכותא דינא וכתב הרשב"א שזה דוקא בשלטון של אנרכיא, אבל המדינות שנבחרים השופטים והקאבינעט וכיוצא בו לא הוי דדמ"ה, ועיין סה"ת שער מ"ו ח"ה אות ב', ושו"ת הריב"ש סי' תצ"ה בשם הרשב"א, דלא על דינא דישמעאלים אמרו דינא דמלכותא דינא, שאין המלך מקפיד על דינין ידועין שדיין אחד בא ומפרש דינין לפי דעתו, ואחר בא ומהפך דבריו ואין למלך הקפדה בזה כלל, והוא כמו השלטון שלנו שיש בתי משפט והם מפרשים המשפטים לפי דעתם, ובא אחר ומהפך אפילו קארט וכיוצא בו וכתב דאין למלכות כזה דינא דמלכותא, ועיין משנה הלכות ח"ה סי' קי"ב וח"ו סי' רע"ז ועוד כמה מקומות, ולפ"ז נימא נמי כאן דרק אנרכיא נקראת מלכות, ולא מה שהוא שותפות.

³¹ בשו"ת הבצלל השרון חו"מ סימן ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

בדין שבין ישראל לעכו"ם, הולכים אחר דינא דמלכותא אפילו כשהוא נגד דין תורה, לפיכך אם המלך אמר שלא יקנו קרקע אלא בשטר³² דין המלכות דין, כשהקרקע היתה של עכו"ם והקנה אותה לישראל והולכים אחר דין המלכות³³.

במיסים ומנסים

מלך שמטיל מס³⁴ על בני העיר או על כל איש ואיש דבר קצוב משנה לשנה או על שדה ושדה דבר קצוב, אינו גזל, וישראל שגבה אותם למלך אינו בחזקת גזלן, והרי הוא כשר, ובלבד שלא יוסיף ולא ישנה ולא יקה לעצמו כלום.

וכן מכס שפסק המלך ואמר שיקח שלישי או רביעי או דבר קצוב, דין המלך דין הוא³⁵, ואסור להבריה את המכס, והעובר ומבריה ממכס זה הוא גזל מנת המלך, בין שהיה המלך עכו"ם ובין שהיה המלך ישראל, ועובר על לא תגזול³⁶.

³² ולא בחזקה או שאר קנינים שמועילים מו התורה, ע"י ב"ב נד ב ורמב"ם זכיה פ"א הט"ו.

³³ ש"ך שם

³⁴ רמב"ם גזלה ואבדה פ"ה הי"ב, וע"י רמב"ם מלכים פ"ד ה"א במלך ישראל שיש לו רשות ליתן מס לצרכיו ולצורך מלחמותיו ולהטיל מכס ממשפטי המלוכה שבס' שמואל, וע"י"ש במגדל עוז וברדב"ז שהוא מפני דינא דמלכותא דינא; טו"ש"ע חו"מ שס"ו.

³⁵ רמב"ם שם הי"א; טו"ש"ע שם ו.

³⁶ ועיין שו"ת יחזה דעת חלק ה סימן סד שנראה שגם במדינה שאין השלטון על פי מלך, אלא על פי ממשלה הנבחרת על ידי תושבי המדינה, שייך בהם הכלל דינא דמלכותא דינא, בכל מה שנוגע לתשלומי מסים וארנוניות ומכס וכדומה. כן הדבר בכל שלטון ישראל על ידי הפקידים הממונים על כך. ע"כ. וכן מבואר מדברי הגר"י קוק בשו"ת משפט כהן (סימן קמד אות יד), שגם בזמן שאין מלך בישראל, חוזרים כל משפטי המלוכה בכל מה שנוגע למצב הכללי של תושבי ארץ ישראל, אל העם השוכן בתוכה, והממשלה הנבחרת על ידו יש לה כל דיני מלכות. וכן כתב בשו"ת ישכיל עבדי חלק ו' (חלק חשן משפט סימן כח סעיף ב) ואמנם בשו"ת פאת שדך (סימן צא) כתב, שלגבי הכנסת שנבחרים בה כמה מפריצי עמנו, ויש בהם גם כן שונאי דת, לא שייך לומר בחוקים שלהם דינא דמלכותא דינא, ושוב חזר לומר, שאי אפשר לעמוד בזה אם לא נדון שבקצת דברים שייך בהם דינא דמלכותא וכו'. ע"ש. אולם אין דבריו נכונים להלכה, שהרי אפילו במלך רשע ועובד עבודה זרה שייך הכלל דינא דמלכותא דינא, והעיקר כמו שכתב בשו"ת ישכיל עבדי הנ"ל, שגם לגבי מדינת ישראל שייך הכלל דינא דמלכותא דינא. ולכן נראה להלכה שבכל מה שנוגע למסים וארנוניות ומכס, יש לקיים את החוק של המדינה, שזה בכלל מה שאמרו חז"ל דינא דמלכותא דינא אולם אנו צריכים למודעי, שלפי ההלכה (בבבא בתרא דף ח ע"א) אסור להטיל מס על תלמידי חכמים העוסקים בתורה, וכן פסקו הטור והשלחן ערוך יורה דעה (סימן רמג סעיף ב') שתלמידי חכמים פטורים מכל מיני מסים, בין ממסים הקצובים על כל בני העיר, בין ממסים שקצובים על כל איש ואיש בפני עצמו, בין ממסים קבועים בין שאינם קבועים וכו'. ע"ש.

הלכות הדרף היומי

מסנת נדרים

וכן ישראל³⁷ שקנה המכס מהמלך, המבריה עצמו הרי זה גוזל את ישראל שקנאו, שהרי קנה מדינא דמלכותא שהוא דין.

בתקנות וגזירות

מלך³⁸ שגזר כל מי שיעבור על דבר זה, ילקחו כל נכסיו לבית המלך, אינו גזל, וישראל שגבה אותם למלך אינו בחזקת גזלן. וכל דבר שהמלך עושה לתקנת המדינה דינו דין, ואפילו אמר ממון של פלוני לפלוני, ובלבד שלא יהיה נגד דין המפורש בתורתנו, שכל דין שהוא נגד דין התורה, אפילו שעשה לתקנת בני המדינה אינו דין³⁹.

בארץ ישראל ומלכי ישראל

דינא דמלכותא י"א⁴⁰ שאינו דין אלא במלכי אומות העולם, מפני שהארץ של המלך ויכול לומר להם אם לא תעשו מצותי אגרש אתכם מן הארץ והוא הדין במלכי ישראל שבחוץ לארץ, אבל⁴¹ במלכי ישראל שבארץ ישראל לא יוכל לומר כן, לפי שארץ ישראל כל ישראל שותפים בה, וירושא היא לנו מאבותינו להדיוט כמלך, ונתחלקה לכל אחד ואחד מישראל, ואינה של מלך⁴², ומלכי ישראל אין דינם דין אלא על פי התורה⁴³.

³⁷ רא"ש ב"ק פ"י ס"י י; ר"ן נדרים כח א; טוש"ע שם.

³⁸ רמב"ם גזלה ואבדה פ"ה ה"ב; שו"ע שס"ו.

³⁹ ש"ך ס"י עג ס"ק למ, ועי"ש שפי" כן גם בד' הרמ"א שם

⁴⁰ שו"ת הרשב"א ח"א ס"י תרלו

⁴¹ ר"ן נדרים כח א בשם תוס'; נמוקי' שם; רשב"א שם בשם הר"א (ממ"ז) ובתשובותיו שם בשם רבותינו הצרפתים ובח"ב ס"י קלד בשמם; או"ז ב"ק ס"י תמו.

⁴² או"ז ב"ק שם. ועי' או"ז שם בראיתו מסקריקון ביהודה לענין כשאינו משה גזרותיו, משמע שסובר במלכי אומות העולם אף בארץ ישראל דינא דמלכותא דינא, ועי' ס' עבודת עבודה על ע"ז למהרש"ק כא א שבא"י אף במלכי אוה"ע אין דיניהם דין

⁴³ ועיין פתחי חושן שם ועפ"י האמור יתכן שאף אם נאמר שמצד דינא דמלכותא לא שייך בא"י כדלהלן. מ"מ בזמננו כשהשלטון נבחר ע"י רוב בני המדינה (וכ"ש לגבי אלה המשתתפים בבחירות) יש מקום לומר שעכ"פ אין דינו כגזלן, ולא ידך גיסא יש לומר שכל שלטון של ישראל המתנהג שלא עפ"י תורה, וכ"ש במעשים שהם נגד דיני התורה, אינו בכלל זה. ויש לדון עוד דאפשר שלא דנו מכה דינא דמלכותא אלא בענינים של מסים וכיוצא בזה, אבל בחוקים הנוגעים לשמירה על הנפש והרכוש, כגון חוקי תנועה וכיוצא בזה, ואפשר שאף בדיני ממונות הנוגעים לכל בני המדינה, אין צריכים לדון דינא דמלכותא, וכמו שאמרו הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו, ויש כח ביד כל שלטון העושה לטובת בני המדינה לחוקק חוקים ולענוש ולקנוס לכל מי שיעבור עליהם, ועי' להלן בעניני מסים, ועי' עוד בדיני נזיקין בדיני מוסר. ועוד נראה שבזמננו שעיקר המסים מיועדים לטובת התושבים, כגון כבישים ותאורה, ביוב ונקיון וכיוצא בזה א"צ לדינא דמלכותא, ואף כשחלק מהמסים מיועדים לדברים אסורים, כבר כתבתי לעיל מדברי המהר"ק שבמקום דינא דמלכותא אין בזה איסור, ואף במקום שאין משום דינא דמלכותא אם אינו לע"ז נראה שאין

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

ויש חולקים⁴⁴ וסוברים שאין הבדל בין מלכי אומות למלכי ישראל כדינא דמלכותא בכל דבר, לפי שזה משמירת עמו כדי שלא יזוקו הישראלים הדרים פרוצים בין השכנים ויהיה בזה נזק המלך ודין מלכי ישראל שוה לדין האומות בדבר זה⁴⁵. וכן במלכי אומות העולם שבארץ ישראל יש סוברים שאומרים אף בהם דינא דמלכותא דינא⁴⁶.

י"א⁴⁷ שאף להסוברים שבמלכי ישראל אין אומרים דינא דמלכותא דינא, אין הדברים אמורים אלא במסים ומכס שמטיל על כרחם, שאין אומרים בהם בני המדינה רצונם בכך, אבל במנהגים ונימוסים שהם לטובת⁴⁸ המדינה⁴⁹, לדברי הכל אין לחלק בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם.

ג. במונס שאין לו קצבה ... במונס העומד מאליו

האיסור אלא משום מסייע, וכל שנוטלים שלא מרצונו אף משום מסייע אין בזה, ועדיין צ"ע, ועי' להלן בדין העלמת מס

⁴⁴ רמב"ם גזלה ואבדה פ"ה הי"א ובפ"ה לנדרים כ"ב א; שו"ת הרשב"א ח"ב שם; מאירי נדרים כ"ב א; טוש"ע שס"ו. ועי' ב"י שם שמוכיח כן מהסוגיא בב"ק ק"ג א.

⁴⁵ שו"ת הרשב"א שם, וכ"כ במאירי נדרים שם הטעם שקיי"ל האמור בפרשת מלך מותר בו, אלא שמשמע קצת מלשונו שם שאפילו אם מלך אסור מ"מ משום דינא דמלכותא דינא יש בו. ועי' מגדל עוז ורדב"ז מלכים פ"ד ה"א שעל דיני מלך ישראל שב' הרמב"ם שם משום מלך מותר בו כתבו ג"כ דדמ"ד.

⁴⁶ עי' רשב"א בתשו' ח"ב שם וכן בתשובתו שבב"י סי' ס"ב ושפח במעשה של ר"א בר"ש בב"מ פ"ג ב שדן גנבים וכ' שהוא ממשפט המלוכה וזה היה בא"י, וכן או"ז ב"ק שם בשם הרא"ם דן בענין דד"מ, ומ' קצת שאפילו אם במלכי ישראל אין אומרים דדמ"ד, שהרי הרא"ם ברשב"א נדרים סובר שבמלכי ישראל אין אומרים דדמ"ד, עי' לעיל. על תוקפם ההלכתי של חוקי מדינת ישראל ראה מש"כ בקובצי התורה – והמדינה, ת"א תש"ט – תשי"ב; וס' הלכות מדינה ג"ה, ירושלים תשי"ב – תשמ"ו.

⁴⁷ שו"ת הת"ם חו"מ סי' מד

⁴⁸ ועיין חו"מ חו"מ ליקוטים סימן ט"ז, שכתב כי במקום בו אין המלכות מקפדת על הדינים, ובאם הצדדים מקבלים על עצמם רב לדון היא מאשרת את משפטו, כי אז אין קיימת ההלכה של דינא דמלכותא דינא בקנינים, שכן המלכות אינה מקפידה עליהם. ועיין פסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק בא עמוד

131

⁴⁹ ולכן לדוגמא חוק הגנת הדייר נתקבל בבתי הדין כחוק המחייב גם ע"פ ההלכה וכן פסק בית הדין ירושלים בפסק דין של הגר"י עדס ז"ל, הגר"ש אלישיב שליט"א, הגר"ב זולטי ז"ל בפסק דין תיק 1228/תשי"ד (לא פורסם) בו נאמר בזה"ל "והנה בעיקר חוק הדירות הנהוג בזמנינו שהמשכיר אינו יכול להוציא את השוכר מהדירה גם לאחר תום תקופת השכירות לפי החוזה שנעשה ביניהם בשעת השכירות אם זהו לפי דין תורה, עיין בשו"ת אמרי יושר סימן קנ"ב שפוסק הלכה למעשה שחוק הדירות שנעשה ע"י הממשלה בזמן דוחק בדירות שהמשכיר אינו יכול להוציא את השוכר מהדירה ואינו יכול לדרוש הוספה על שכ"ד זהו דין תורה כדינא דמלכותא דינא. ועיין בשו"ת התם סופר חלק חו"מ סימן מ"ד שדינא דמלכותא דינא לגבי תקנת והנהגת המדינה שלא יפסקו חיותא, כו"ע מודים שגם במלכות ישראל קיימת" הרי דביה"ד רואה בחוקי הגנת הדין שנחקקו ע"י המדינה ומטרתם תקנה ותועלת לצבור שהם מחייבים מדינא דמלכותא דינא לכו"ע. למסקנה זו מגיע ג"כ ביה"ד הרבני הגדול בירושלים בפסק דין של הרה"ג הרשל"צ י' ניסים ז"ל – יבל"ה, הגר"ש אלישיב שליט"א, הגר"ב זולטי ז"ל, מובא בפד"ר כרך ו' עמודים 377 – 382, תיק ערעור 127/תשכ"ו, דענינים שיש בהם תקון לחיי המדינה הכל מודים שדינא דמלכותא דינא גם בא"י וקביעה זו נתבססה שם ג"כ על דברי החתם סופר בתשובותיו חלק חו"מ סי' מ"ד שהובאו בפסק הדין הראשון שהובא לעיל. עיין פסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק מז עמוד 310

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

מה שנתבאר שאסור להבריה את המכס, הוא כשהמכס שפסק המלך הוא דבר קצוב, והעמיד מוכס ישראל לגבות חלק זה למלך, ונודע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך, לפיכך אינו בחזקת גזלן, שהרי דין המלך דין הוא, וכל המבריה ממוכס זה הוא עובר מפני שגזול מנת המלך.

אבל אם המוכס עכו"ם⁵⁰ או מוכס העומד מאליו⁵¹, או מוכס העומד מחמת המלך ואין לו קצבה⁵² אלא לוקח מה שירצה ומניח מה שירצה, הרי מוכס זה כלסטים. ואפילו נתן לו המלך רשות שיוכל להוסיף על הקצבה שקצב לו המלך איזה שיעור שירצה, הרי הוא גזלן, ומותר להבריה ממנו, ששליח המלך כמלך, ואף המלך עצמו כשנוטל שלא כדין המלכות הרי כל הממון גזל⁵³.

ציוה המלך שישראל יתנו יותר מעכו"ם, אין זה מס שאין לו קצבה, כיון שכל העכו"ם נותנים כך נקרא משוה מדותיו, וכגון זה דינא דמלכותא הוא⁵⁴.

היה המוכס ישראל וידוע שלוקח יותר מחוק המלך, י"א⁵⁵ שמכל מקום אין להבריה ממנו אלא את המותר על החוק, שאף על פי שהוא כגזלן, מפני שעושה שלא כדין אין לגזול ממנו כדי מה שהוא חוקו, שהרי זה כגזול מן הגזלן שאסור. ויש מצדדים⁵⁶ לומר שבאופן זה מותר להבריה לגמרי, שכל הנוטל יותר ממה שהמלך חפץ הרי זה כולו גזל.

וכל זאת הוא להבריה ולא לשלם המכס, אבל להוציא שלא כדין מהמלך או מהממונים על ידו לאחר שבא לידו, שאפילו בשלטון שאין בו משום דינא דמלכותא אין שום היתר, ובפרט כשצריך לשקר ולזייף לשם כך⁵⁷, אולם מותר לנצל פירצה

⁵⁰ שהמוכס עכו"ם אפילו שהוא עומד מחמת המלך מסתמא הרי הוא כמוכס שאין לו קצבה, שסתמו יותר מן הדין הוא נוטל מ"מ שם, ועי' באור הגר"א לשו"ע שם ס"ק טו
⁵¹ טו"ש"ע חו"מ שס"ו. רמב"ם גולה ואבדה פ"ה הי"ב, ועיין מ"מ שם, ועיי"ש הטעם במכר לו המלך, ועי' באור הגר"א שם. אם המלך לא מכר לשום אדם אלא שמינה אפוטרופוס עליו, אסור להבריה כיון שדין המלכות דין והרי גזר שלא להבריה, והמבריה גזלן הוא

⁵² בשמ"ק ב"ק שם בשם הראב"ד לפי שאין דין המלך דין אלא על דבר הקצוב, שזה כחו לגזור שיתנו המס הקצוב כרצונו, אבל אין בכחו לגזור שיתנו מס בלתי קצוב. ושם קיג: כתב בשם רמ"ה שמכיון שאינו לצורך המלכות אלא לצורך המלך גזל גמור הוא. וברא"ש נדרים כאן בפ"א כתב לפי שאין למלך רשות אלא ליקח מס שזה מכל בני המדינה, אבל כשאין לו קצבה הרי זה דבר שאינו שוה ומרבה לזה וממעט לזה, ואין לו רשות לכך. ובפ"ב ב כתב שכיון שאין לו קצבה, מרבה ליקח יותר ממה שהמלך חפץ, לפיכך כולו גזל

⁵³ שו"ע הרב הל' גולה ונגבה ס"ז.

⁵⁴ מהרי"ק שורש קצה, והביאו ב"י; רמ"א בשו"ע שס"ו.

⁵⁵ ב"י שס"מ, ע"פ ברכות י ב בתר נגבא כו'; רמ"א בשו"ע שם.

⁵⁶ קצוה"ה שם ס"ק א, ע"פ פ"י הרא"ש נדרים כח א וטור י"ד רלב. ועי' לעיל משו"ע הרב שאף אם המלך נתן לו רשות להוסיף כמה שירצה בלי קצבה הכל גזל ומותר להבריה.

⁵⁷ פתחי חושן שם וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ה סימן קעב שאסור לגזול מאת השלטון (ועי' שו"ת קנין תורה ח"ד סימן קיד), וכבר כתבתי שמ"מ

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

בחוק, ומסתבר שבאופן זה מותר אף להוציא ממון, ובלבד שלא יצהיר או להמציא תעודות שקר⁵⁸. וכשבא להציל את שלו יש להתייעץ עם מורה ודאין באיזה אופן יכול לעשות בהיתר.

ד. דברים שבלב אינם דברים לגבי אונסין שאני

המוכר⁵⁹ סתם ולא פירש בשעת המכירה שמוכר מפני מצב מסוים, אף על פי שהיה בלבו שמפני כך וכך הוא מוכר, ואף על פי שנראין הדברים שלא מוכר אלא לעשות כך וכך ולא נעשה אינו חוזר, שהרי לא פירש, ודברים שבלב אינם דברים, ואף על פי שקודם מכירה אמר שהוא מוכר על דעת לעשות כך וכך, כיון דבשעת המכירה לא אמר, אינו חוזר, שצריכים אנו גילוי דעת בשעת מעשה, אולם אם יש אומדנא דמוכה נתבטל המקח, ויש אומרים שבמתנה דברים שבלב הויין דברים⁶⁰.

אולם⁶¹ בנדרי אונסין כגון המבריה מן המוכס, ואומר לו יאסרו עלי כל פירות שבעולם, אם לא שהן מבית המלך, ואז יעזבוהו לנפשו, ואף על פי שאינן של בית המלך, או אם אין מה שאני מביא מבית המלך, כדי ליפטר מן המכס וחושב בלבו יאסרו עלי רק היום, אף על פי שמוציא מפיו סתם, וקיימא לן דברים שבלב אינם דברים, גבי אונס שרי כמבואר לעיל.

ה. יש שאלה בשנועה

⁵⁸ ועוד נראה שמכיון שתקציב השלטון מבוסס על המסים הנגבים מהתושבים, יתכן שבגלל ניצול שלא כדין (ואפשר שאף בהעלמת מס) גורם להגדלת נטל המסים על שאר התושבים, אף על פי שמסתבר שאין זה אלא גורם גם גרמא בגניבה אסור. פתחי חושן שם

⁵⁹ שו"ע ונו"ב ה"מ ר"ד

⁶⁰ טעם, דדוקא במכר דקיבל מעות מסתמא נמר ומקני אם לא דפירש, משא"כ במתנה דהוא בהנם, דאומדן דעת כל דהו מבטל המעשה ואמרינן ביה דלא נמר בדעתו ליתנו לו בהנם. סמ"ע שם י

⁶¹ שו"ע ונו"ב יו"ד קלב יד

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

מן הדין⁶² מתירין שבועות ונדרים אפילו נשבע בהזכרת השם⁶³, מכל מקום לא ישאל אדם על נדרו אלא מדוחק⁶⁴, שהרבה צריכין לדקדק בו⁶⁵. וכל שכן בנדר שיש בו נדנוד עבירה שאין להתירו.

דף כח:

ו. הרי נטיעות האלו קרבן ... פדאן חוזרות וקודשות פדאן חוזרות וקודשות עד שיקצצו ... כיון שנקצצו שוב אין פודן

האומר הנטיעות⁶⁶ האלו קרבן אם אינן נקצצות היום, וטלית זה קרבן אם לא תשרף היום, ועבר היום ולא נקצצו ולא נשרפה הטלית, הרי הם הקדש ויפרו כשאר ההקדשות ואחר כך יהנה בהן.

אבל אם אמר הרי הנטיעות האלו קרבן עד שיקצצו אינו יכול לפדותן, שבכל עת שיפרו יחזרו הקדש עד שיקצצו וכיון שנקצצו אינן צריכין פדיון אלא נהנין בהן מיד.

⁶² שו"ע ונו"ב יו"ד רל

⁶³ כתב הטור וז"ל כתב רב האי גאון מי שנשבע בספר תפלות ותחנונים ושאר ספרי הקדש שבידו אין לו התרה וכתב שבדורות האחרונים אין כח באדם לעולם להתיר שבועה ולהפר כלל לא בא"י ולא בבבל וכתב עוד וששאלתם מי שכעס ונשבע על פה בהזכרת השם ובתורה המונחת בארון אם יש רשות לחכם להתיר שבועה זו או לא כך ראינו מי שהזכיר את השם או התורה המונחת בארון אין רשות לשום אדם לבטלה או להתיר בין חכם גדול או סופר אין להם רשות להתיר וכו' וא"א הרא"ש ז"ל כתב דכל אלו חומרות הן דהא אמרינן הנשבע בתורה ולא נקיט ליה בידיה לא אמר כלום וקיי"ל דנוקקין לאלקי ישראל אלא כל שבועות יש להן היתר מן התורה אלא שהחמירו בימי הגאונים ואמרו שלא להתיר שבועות ומתוך כך היו העולם נמנעים מלישבע ובעברי באלו הארצות ראיתי שהיו מקילים מאד בנדרים ושבועות וכו' ופריצי טפי ואם לא יתירו להם לא יבואו עוד לבקש התרה אלא יעברו במזיד וכו' ואמרת להתיר להם נדרים ושבועות וכו"ב הרמב"ם שדין שבועה כדין נדר לכל דבר עכ"ל

⁶⁴ כתב בתשובת מהר"מ מיניץ סימן ע"ג ומ"מ מתי שיבא לידי כה"ג להתיר להמון עם הפרוצים בנדרים אני משים עליהם להתענות בה"ב וכה"ג לפי האדם ולפי הנדר וכן ליתן מעות לדבר מצוה זהוב או כהאי גוונא לפי עשרו כדי שלא יזולו בנדרים שאומר מאי אכפת לי אם אשבע כל מה שארצה אלך אצל חכם ויתיר לי וכן שמעתי מרבתי עד כאן לשונו וכן נכון לעשות. ש"ך שם א

⁶⁵ ב' הריב"ש בתשו' (בח"א סימן פ"ה) [סי' תמ"ד] הזהירו בהיתר השבועות והנדרים שאין ראוי להתירם בזמן הזה כי אם לדבר מצוה כגון מילתא דאית בה תקנתא או עשיית שלום בין איש לאשתו וכגון שלמא דציבורא בשם הגאונים

⁶⁶ רמב"ם הלכות מעילה פרק ד הלכה יא

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>